

Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država se je glasilo plebiscitarno vprašanje 23. decembra 1990

Spoštovane in spoštovani

g. župan Tadej Beočanin, podžupan Matjaž Bajec s soprogo

Dragi moji soborci in soborke, predstavniki domoljubnih in veteranskih organizacij, občanke in občani, spoštovani navzoči!

Lepo vas pozdravljam na osrednji slovesnosti v občini Ajdovščina ob današnjem državnem prazniku, dnevu samostojnosti in enotnosti.

Plebiscitarno vprašanje je bilo verjetno za marsikoga povsem enostavno in lahko vprašanje. Tudi dvoma o tem, kako nanj odgovoriti z DA ali NE, pri veliki večini Slovenk in Slovencev ni bilo. Razmere in dogajanja so nas v naši tedanji skupni državi na številnih področjih omejevale, nam onemogočale naše zahteve po demokratičnih spremembah, po nadaljnjem razvoju. Tako so le redki skeptiki dvomili v izid plebiscita. Seveda je potrebno vse skupaj obravnavati v kontekstu takratnega dogajanja v vseh vzhodno evropskih državah in Nemčiji.

Na današnji dan pred 32 leti je takratna republiška skupščina razglasila rezultate tega ljudskega glasovanja. Nikoli poprej, in upam si trditi, da tudi nikoli poslej, nismo in ne bomo več zmogli doseči takšne enotnosti. Številke so bile impozantne; 93 % volilna udeležba, ZA je glasovalo 88,5 vseh volilnih upravičencev.

Spoštovane in spoštovani!

Ni bilo tako enostavno in tako preprosto, kot marsikdo danes misli. Že same vzporednice z nekaterimi referendummi in težnjami po samostojnosti v zadnjem obdobju po celem svetu nam to povedo. Če imam v mislih samo Katalonijo, vemo, kako se je končal njihov referendum in njihova stoletna želja po samostojnosti. Tudi zvezno predsedstvo v Beogradu je slovenski plebiscit razglasilo za protiustaven. Posredovati pa si niso upali ne s takratno milico in tudi ne z jugoslovansko vojsko.

Seveda ob tem ne mislim na slovensko milico, ki je bila vseskozi v času demokratičnih sprememb ena temeljnih struktur, na katero je slovenski narod lahko računal. Kot komandir postaje milice v Ajdovščini v letih od 1988 do 1993 vam govorim iz lastnih izkušenj. Če temu ne bi bilo tako, verjetno Tone Pavček ne bi 8. maja 1989 na Kongresnem trgu bral majniške deklaracije, ki v prvi točki

govori, da hočemo živeti v suvereni državi slovenskega naroda. Lahko se vrnem na konec leta 1989, ko je takratna milica dala jasno vedeti, da vsi tisti, ki bi radi v Sloveniji z mitingi ustvarili izredne razmere, niso dobrodošli. Okoli 6500 takratnih pripadnikov organov za notranje zadeve je stalo za besedami takratnega republiškega sekretarja za notranje zadeve, ko je v slovenski skupščini poslancem dejal, naj nikar ne skrbijo saj imajo slovensko milico. Upam si trditi, da aprila 1990 v Sloveniji ne bi bilo prvih večstrankarskih volitev, če bi bile v Sloveniji razglašene izredne razmere.

Mislim, da je prav, da poznamo nekatere mejnike v procesih osamosvajanja Slovenije, da bi razumeli, kaj vse je bilo narejeno še preden smo si »upali« povabiti Slovenke in Slovence na plebiscit.

Poskušali so nam omejiti možnosti za delovanje teritorialne obrambe s tem, ko je bil delno onemogočen dostop do njenega orožja. Znašli smo se in ustanovili manevrsko strukturo narodne zaščite, jo skrivoma oboroževali in usposabljali. Nekaj dni pred plebiscitom je bila v Kočevski reki postrojena 30. razvojna skupina teritorialne obrambe. Dovolite mi, da sem ob tem mojem nagovoru tudi rahlo polemičen o tem, kdaj je prvič zadišalo po slovenski vojski. Krivičen bi bil, če ne bi zapisal, da je po mojem zadišalo po slovenski vojski že leta 1918, ko ji je poveljeval Rudolf Maister. Seveda ne morem mimo slovenske partizanske vojske. Kot slovensko vojsko moramo razumeti tudi leta 1968 ustanovljeno teritorialno obrambo, katere poveljstvo in poveljevalni jezik sta bila slovenska. Brez vseh teh Slovenija ne bi bila takšna kot je danes, ne v mejah, ki jih poznamo danes in ne vsem kar danes premoremo od našega prelepega slovenskega jezika naprej. To je samo tisti vojaški vidik, o kulturnem, ustvarjalnem in drugih vidikih, ki so nas skozi zgodovino ohranili kot Slovence kot narod, bi lahko še veliko povedali.

Za vse velike odločitve je potreben velik pogum. Slovenke in Slovenci smo ga takrat pred 32 leti zmogli. Seveda, ko danes gledamo nazaj, je prav, da smo včasih do nekaterih naših odločitev in ravnanj tudi kritični. Ne vem, če je 30 in nekaj let že zgodovina, tista prava. Kakor koli, najbolj pomembno je, ali smo se iz naših preteklih ravnanj kaj naučili, da napak ne bi ponavljali. Pregovor pravi, da ni pomembno, če padeš, pomembno je, da se po padcu ponovno pobereš in nadaljuješ po načrtani poti. Življenje ni enostavno in preprosto, niti kot življenje posameznika niti kot življenje skupnosti. Biti moramo pripravljeni na izzive sodobnega sveta, na podnebne spremembe, na morebitne zaostritve mednarodnih odnosov.

Letošnje leto je bilo za našo državo v marsičem prelomno, ali bolje rečeno posebno, hodili smo na volišča in se trudili biti aktivni državljani. Če primerjam našo aktivnost pred 32 leti, nam še vedno nekaj manjka, da bi lahko rekli, da nam je mar za domovino in za sočloveka.

Letošnje leto nisem osamosvajanja doživljal le kot veteran in policist, ampak tudi kot predavatelj, saj sem več kot 50 šolskih ur preživel v razredih z osnovnošolci, po celotni severni Primorski. Uradno se moj razgovor z njimi začne s plebiscitom in vprašanjem: S katerim praznikom obeležujemo plebiscit? Velikokrat ob tem vprašanju nastane tišina. Je to prav? Vedo mladi dovolj o naši poti v samostojnost?

Če je bilo pred 32 leti potrebno veliko odločnosti in poguma, sta nam ta pogum in odločnost, morebiti ne v tako veliki meri, in za tako velike odločitve potrebna tudi danes. V občini Ajdovščina odločnost in pogum imamo. Ne potrebujemo velikih besed in razpravljanj, dovolj je, da se ozremo okoli nas in si priznamo velik napredek, ne samo v mestu, temveč tudi na našem podežlju. To nam priznavajo drugi, tisti, okoli nas, ožje in širše, in to je pomembno. Ni še vse tako kot bi si želeli, verjetno tudi nikoli ne bo. Ko nam bo zmanjkalo želja in idej bomo nazadovali. Prav zato verjamem, da nam poguma in odločnosti in idej tudi v naslednjih letih ne bo zmanjkalo.

Prav je, da se z izzivi današnjega časa, z izzivi okolja v katerem živimo spopadamo skupaj, da poslušamo drug drugega, da spoštujemo morebiti tudi drugačne poglede, kot jih imamo sami. Mogoče pa niso zlonamerni in nam bodo pomagali, da bomo našli najboljše rešitve.

Danes je dan za praznovanje, pred 32-imi leti smo uspeli povezati Slovenijo v eno. Dobre pol leta zatem smo ustanovili lastno državo. Naša je, kakršna koli že je, v dobrem in slabem.

Včeraj je bil Božič. Prepričan sem, da ste ga praznovali doživeto, skupaj z vašimi najdražjimi. Čez nekaj dni bomo vstopili v novo leto. Naj vam, spoštovane in spoštovani, ter vašim najdražjim, prinese veliko zdravja, sreče in uspehov na vaših poteh skozi življenje.

V nadaljevanju se bomo prepustili glasbi Pihalnega orkestra Burja Ajdovščina in solistov. Prepričan sem, da nam bodo pričarali prijeten praznični večer. Njihovo glasbo bomo poslušali tudi v sredo, 28. decembra, v dvorani Edmunda Čibeja v Lokavcu.

Tudi na ta večer ste prijazno povabljeni.

Tebi draga domovina Slovenija pa želim tudi v prihodnje veliko sreče, ki naj jo občutimo prav vsi njeni prebivalci.

Hvala, ker ste me poslušali.